

Zoutelande vertelt verder

2012

Eerste druk, juli 2012
© 2012 Lutgarde Lievense-Nauts

Foto cover: www.PKNzoutelande.nl
Ontwerp cover: Lutgarde Lievense-Nauts
Afwerking cover: Ardi de Haas
Binnenwerk foto's: privé collecties

ISBN: 978-90-484-2555-6
NUR: 402

Uitgever: Free Musketeers, Zoetermeer
www.freemusketeers.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (i) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (ii) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

Zoutelande

vertelt verder

2012

Lutgarde Lievense-Nauts

Gezicht op Catharina

Kijk

zij ligt daar zo kleintjes weggedoken
achter de hoge duinen
schuchter en lief
als een bedeesd kind in moeders armen
rustig en veilig
waar bewoners met haar zijn vergroeid
zich door de duinen beschermd weten
tegen het geweld van de heersende zee en
waar een blauwe lucht trilt
boven de weinige woningen
en voor Catharina's aangezicht.

Haar naam roept zo'n wonderlijke ontroering op
de stilte wordt er slechts verstoord
door een paar dwaze auto's
over de hobbelige zombegloeiende straat
haar torentje is zo aandoenlijk
en de stem van de zee
murmelt achter een vaste muur van zand.
Laat haar in ons midden blijven
zij is het kloppend hart en
het zout van onze aarde.

De man achter De Meeuwen

*Bezige handen en een sterke wil
vielen na een bewogen leven stil.*

Een man met een sterke wil, zó leerden Dirk en ik Bram de Kam kennen, in de jaren negentig, toen wij tegenover hem en zijn levenspartner Mia Rovers woonden. Hun eerste bezoekje aan ons werd een bijzondere en ontroerende ontmoeting, waaruit een hechte vriendschap groeide. Later in dit verhaal vertel ik meer.

Na het verschijnen van het eerste boekje belofde Bram, op mijn verzoek, te zullen helpen met een verhaal over zijn voetbalclub De Meeuwen. Het leven nam zijn loop. Bram was een man van zijn woord en ondanks dat hij in 2009 wist ernstig ziek te zijn, wilde hij het toch proberen. Op een dag was ik bij Bram op bezoek en zo vertelde hij met pretogen een leuke anekdote uit de goede ouwe tijd. Iets dat hem altijd was bijgebleven: het Arnemuiden verhaal. vvMeeuwen had een kampioenschap tegen vvArnemuiden gewonnen en dat moest uitbundig gevierd worden. Bram kwam pas de volgende dag naar huis en wist toen niet meer waar hij die nacht geslapen had. Hij had er nog schik in. Ik vroeg hem hoe hij terugkeek op die snikhete zomer waarin hij nachten achtereen de sproei-installatie op het voetbalveld ging verzetten. ‘Gewoon doen,’ antwoordde hij.

Een week na dit gesprek was Bram zeer verzwakt, snel moe en zijn stem had weinig kracht. Op mijn vragen over ‘hoelang’ en ‘sinds wanneer heb je dit of dat gedaan’ antwoordde hij zacht: ‘al een tijdje’ of ‘dat zou ’k niet meer weten.’ Het gesprek was te vermoeiend en stilzwijgend berustte ik in zijn moe-zijn. De summiere informatie die ik had, was echter onvoldoende om de mens Bram goed in kaart te brengen. Ik besloot daarom mijn vragen aan zijn twee zonen Piet en Wim en schoonzoon Lein Lieveense voor te leggen. Zo ontstond dit verhaal en ik hoop dat de lezer deze bijzondere Meeuwenman Bram de Kam hier ontmoeten kan.

Als jochie ging Bram op zijn klompen voetballen bij de Zwaanweg, later in de Duinweg op het wekje van Piet Leynse. Als 26 jarige was hij betrokken bij de oprichting van de voetbalclub, dat was op 7 december 1948. Medeoprichters waren bakker Co van de Vreugde en Fien Faase, beiden leven niet meer, en Jo Cazetta.

Het sportpark *D'n Hooghe Hilt* ligt onderaan de duinen van Zoutelande. Piet ging, zodra hij de leeftijd ervoor had, ook voetballen bij de Meeuwen. Tussen '60 en '70 was hij drie en soms vier dagen in de week op het voetbalveld te vinden. Van de invloed van het voetbalgebeuren op het gezin merkte hij weinig. Het hoorde er bij en moeder Aaltje zal best veel gewassen hebben. Als kind heb je geen idee wat er speelt op de achtergrond van een voetbalvereniging.

In het begin van de jaren zeventig waren Aaltje en Bram volop bezig met het opzetten van horecazaken en kwam vvMeeuwen op de tweede plaats. Piet heeft nooit met zijn vader gevoetbald en hij vermoedt dat Bram toen tijdelijk geen verantwoordelijke taken had bij De Meeuwen. En in de tijd dat Piet zelf ook een horecabedrijf in Middelburg had, ging de betrokkenheid van Bram met de vereniging aan hem voorbij.

De voetbalclub bestaat ondertussen 64 jaar en heeft ook slechte tijden gekend, zoals een terugloop van leden, een financiële dip, bestuursproblemen en een gebrek aan trainers of ruimte. Bram trok zich deze problemen zeker aan, maar hij liet daar thuis niet snel iets van merken.

Toen Lein Lieveense nog met Lenie de Kam scharrelde, voetbalde hij bij de Noormannen in zijn eigen Westkapelle. Voor Bram was dit een kwalijke zaak, want iemand die van plan was met zijn dochter te trouwen en in Zoutelande te gaan wonen, behoorde te kiezen voor De Meeuwen. Er werd op Lein ingeprepraat en uiteindelijk zwichtte hij. Sindsdien werd de voetbalverhouding tussen hem en Bram zienderogen beter. Niet dat Lein zo'n beste speler was, maar omdat hij lid geworden was van de Zoutelandse voetbalclub! Toch hield Lein er na een tijdje mee op omdat hij harder lopen kon dan de bal en voor de atletiek koos. Bram informeerde er soms naar, maar pas nadat hij alle uitslagen van De Meeuwen wist. Lein kan zich niet anders herinneren dan dat zijn schoonvader Bram op zaterdagmiddag naar de voetbal ging.

In de zestiger jaren speelden de voetballers van de Meeuwenploeg op behoorlijk niveau. Bram ging samen met zijn vrouw Aaltje naar uitwedstrijden op Walcheren, maar ook buiten de Zeeuwse provincie. Aaltje was toen nog in klederdracht en was daarmee een extra publiekstrekker voor de toeschouwers van de tegenpartij. Thuis werd er veel over voetbal gesproken, vooral 's zaterdags. Bram was een duizendpoot en hij was voor veel en overal inzetbaar, zeker voor zijn Meeuwen. Lijnen kalken, reclameborden ronselen, sponsors met zijn eigen bedrijf, broodjes smeren bij festiviteiten. Op maandagmorgen, de vrijwilligersochtend, voerde hij de kleine reparaties uit en bij droogte was hij als eerste stand-by om de velden te besproeien. Zo mocht er in de extreem droge zomer van 2002 van de Gemeente Veere niet meer gesproeid worden vanwege het dreigende watertekort. Bram woonde toen al in de duinen, aan Noordervroon 13, tegenover het voetbalveld en zag met lede ogen het frisgroene hoofdveld alsmaar bruiner worden. Na enkele dagen ergernis trok hij de stoute schoenen aan en ging in het holst van de nacht zijn bed uit om het veld te besproeien. Hij deed dat vele nachten. Hoewel de zinderende warmte aanhield en de regen maar niet kwam, werd het gras van het hoofdveld groener en groener. De ambtenaren van de gemeente moeten geweten hebben dat er illegaal werd gesproeid, maar blijkbaar vonden ze de actie zo ludiek dat er niet over gesproken werd.

Tijdens de opbouw van het restaurant De Zeemeermin kregen Lein en Lenie dikwijls een bezoekje van Bram. Nadat Aaltje in 1973 was gestorven, kwam Bram regelmatig langs voor een praatje. Hij at dan snel een boterhammetje mee of een warm prakje. Bram vond dit de normaalste zaak van de wereld en betrok ook zijn Meeuwenclub daarbij. Zo nam hij op een keer Cas Hubrechtse, de clubtrainer, mee. Die zou ook wel welkom zijn bij dochter Lenie. In de wintertijd maakte het restaurant elke zaterdag tien liter erwtensoep voor de Meeuwen. 'Twee ketels graag én voor een vriendenprijsje', zei Bram dan. In de jaren negentig kreeg Bram wat meer vrije tijd en kocht hij een camper. Die werd al snel op de zaterdagmiddag ingezet bij het vervoer van de Meeuwen naar de uitwedstrijden. Bram kon het niet laten om het gaspedaal fors in te

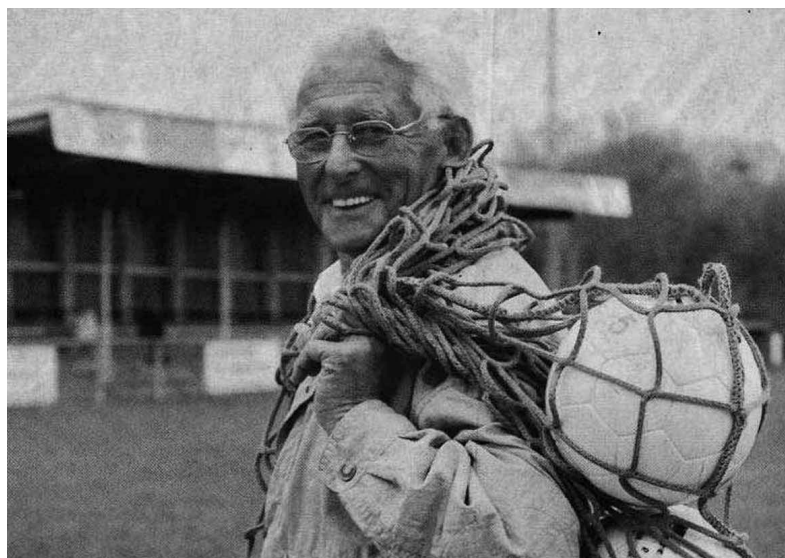

trappen. De meeste spelers waren opgelucht als ze zonder kleerscheuren weer in de Zoutelandse kantine arriveerden. Sommige spelers namen er een extra slokje op om te bekomen van de uitgestane schrik. Dat Bram De Meeuwen sponsorde, was bekend, maar hij hield het voor zich, hoogstwaarschijnlijk omdat het om een aanzienlijk bedrag ging.

Als Bram op vakantie naar het buitenland ging (met de camper maakte hij met Mia diverse reizen), belde hij niet onnodig naar zijn huis. Dat was in die tijd nog tamelijk duur. Maar de enkele keer dat hij belde, was zijn eerste vraag: ‘Hoe was het met de Meeuwen?’ Daarna vroeg hij of er nog nieuwtjes waren op het dorp en dan eindelijk: ‘Oh ja, hoe is het met jullie?’ In het begin was Lein daarover verbaasd, later niet meer. Zijn schoonvader was nu eenmaal een ‘Meeuwenman’. Enkele jaren terug werd Bram, tijdens het sportgala van de Gemeente Veere, gehuldigd als vrijwilliger van het jaar. Er werd toen een foto van hem gemaakt op het voetbalveld met een net vol ballen over zijn linkerschouder. Erg trots heeft hij de ingelijste foto, tot het laatste toe, tussen de foto’s van zijn klein- en achterkleinkinderen gezet. Zijn foto stond ietsje meer naar voren.

Ter gelegenheid van het 60-jarige bestaan hield De Meeuwen in december 2008 een geslaagde jubileumreceptie. Het gebeurde in een kerstsfeer gehulde kantine, waar naar schatting 150 aanwezigen (leden, donateurs, supporters, sponsors, vertegenwoordigers van de Walcherse voetbalverenigingen en Zoutelandse verenigingen) en het bestuur elkaar van harte feliciteerden met het jubileum.

De vier oprichters/mannen waren de “*blikvangers*” van het jubileumfestijn. Piet Cijvat, Maarten Francke, Bram Janse (uit de Nieuwstraat) en Bram de Kam werden door voorzitter Kees Roelse in het zonnetje en in de bloemen gezet. Kees ging hierna in op de ontstaansgeschiedenis en het maatschappelijke belang van De Meeuwen voor Zoutelande, Biggekerke en omstreken. Hij gaf aan dat de Meeuwen anno 2008 het hoogste ledental ooit kende. Het spelend ledenaantal bleef stabiel en de groei zat vooral in het aantal rustende leden. ‘Een levenlang Meeuwenlid’ is daarom niet zomaar een kreet!

Bram was vindingrijk, zo repareerde hij op provisorische wijze de tuin-afrastering met oude spiraalbedden. Hij scharrelde rond het voetbalveld op zoek naar verloren ballen en zette zich in op rommelmarkten, dan was hij op zijn best. Het belangrijkste was de opbrengst voor de Meeuwen en wat overbleef was voor Bram en meestal niet voor de container van de milieustraat. Diverse spullen verhuisden naar zijn kelder. Ooit sjouwde hij een hometrainer mee! Dat ding fietste zo zwaar dat een paard hem niet rond getrapt kon krijgen. Geen probleem dacht Bram, gewoon meenemen. Toch heeft hij er nog even op getraind. Bij de volgende rommelmarkt, een jaar later, stond de hometrainer opnieuw te koop, om na afloop alsnog richting milieustraat te verdwijnen.

Hoe ouder Bram werd, hoe slechter het met zijn ogen ging. Ja, ook Bram ontkwam niet aan ouderdomsgebreken. Gelukkig bracht de nieuwste televisietechniek de oplossing. De apparaten werden minder log, de beeldverhouding groter en mooier. Dus kwam er in huize Bram ook zo een immens grote tv. Mia stoorde zich er soms aan omdat er al te dikwijls alleen voetbal op werd vertoond.

Rond zijn 87e jaar werd Bram ernstig ziek maar tot de laatste weken van zijn leven, was hij aanwezig bij de voetbal. Niet meer fysiek langs de lijn, maar lekker warm op een stoel in de bestuurskamer. Het overzicht was natuurlijk minder, maar alleen het aanwezig zijn, was goed voor hem. Één van zijn laatste wensen was dat de bloemen voor zijn afscheid op de middenstip van het hoofdveld gelegd zouden worden. Zijn kinderen waren er een beetje verlegen mee, maar wisten dat alleen Bram zoiets kon bedenken. Het is zo gegaan. De mooiste bloemen zijn op de middenstip beland. Ze hebben er nog een lange tijd goed bij gelegen. Misschien heeft hij ze vanuit een andere gedaante nog verzorgd?

Zoals ik in het begin heb beloofd, kom ik terug op het eerste bezoekje van Bram en Mia bij ons thuis, waar de basis werd gelegd voor onze blijvende vriendschap. Als aspirant verpleegster heb ik samen met de hoofdzuster van de afdeling interne, Mia's overleden man Wil de laatste verzorging gegeven. Daarna heb ik Mia en haar twaalfjarige zoon

Werner gecondoleerd en begeleid naar het mortuarium achter het ziekenhuis aan de Van Dishoeckstraat. Het aanraken van de gestorven Wil was mijn eerste ervaring met een overleden persoon. Nog voor de begrafenis kwam Mia de persoonlijke spulletjes van Wil, waaronder zijn trouwring, ophalen. Tot onze grote schrik zat deze er niet bij. Na de kamer doorzocht te hebben, concludeerde ik dat de ring mogelijk was afgegleden in een washandje en ontredderd stelde ik de hoofdzuster voor om de wasserette *Edelweis* direct in te lichten. Na twee afschuwelijke dagen kwam de ring boven water. De paniek die de verdwijning teweeg had gebracht onder het personeel en de pijn in Mia's ogen om het verlies van het kostbaarste bezit van hun echt, zijn mij altijd bijgebleven.

Bij het ophalen van de herinnering kregen Mia en ik opnieuw de rillingen en dat gebeurde ook toen in het verdere gesprek kwam vast te staan, dat Mia en ik hetzelfde mee hadden gemaakt. We verloren allebei onze jonge echtgenoot en bleven allebei achter met een dochter en een zoon. De zoons waren even oud. Het leeftijdsverschil van 22 jaar tussen Mia en mij was een rijkdom voor onze vriendschap. Jarenlang gingen we samen zwemmen. Op hoge leeftijd schafte Mia zich nog een computer aan en we brachten menig uurtje door achter het scherm. Mia volgde nauwlettend mijn schrijfwerk en stimuleerde me vooral om door te gaan. Bij een voorlees-sessie zat zij altijd op de eerste rij en zocht dan oogcontact. Wanneer ik iets nieuws geschreven had, wilde zij het als eerste lezen. Misschien leest Mia ook dit verhaal met ons mee?

Na een mooi leven overleed Mia in 2007 en Bram overleed in 2011 en werd net geen 90 jaar...

Liefdevol afscheid nemen, gaat nooit voorbij.